

GÖTA HOVRÄTT
Avdelning 2
Rotel 22

DOM
2016-06-23
Jönköping

Mål nr
B 3382-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Eksjö tingsrätts dom den 4 november 2015 i mål nr B 1678-14, se bilaga A

PARTER (antal tilltalade 1)

Motpart (Åklagare)

Kammaråklagaren Anders Brokelind, Åklagarkammaren i Jönköping

Klagande och motpart (Målsägande)

JOHANNA Christina Bylander, Kyrkogatan 48, 571 78 Forserum

Ombud och målsägandebiträde: advokaten Margareta Ljunggren
Advokatfirman Advis HB, Missionsgatan 2, 573 33 Tranås

Klagande och motpart (Tilltalad)

BO Nils Lennart Karlsson, 570322-2413, Espingsgatan 40, 571 36 Nässjö

Ombud och offentlig försvarare: advokaten Uno Karlsson
Vetlanda Advokatbyrå AB, Box 239, 574 23 Vetlanda

SAKEN

Våldtäkt m.m.

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten fastställer tingsrättens dom.

Det som tingsrätten har beslutat om beslag ska fortfarande gälla.

Det som tingsrätten har beslutat om sekretess ska fortfarande gälla. Hovrätten beslutar att samma sekretessbestämmelse även i fortsättningen ska vara tillämplig på filminspelningen, tingsrättens aktbilaga 21, vilken även i hovrätten har lagts fram vid den del av huvudförhandlingen som har hållits inom stängda dörrar.

Uno Karlsson får ersättning av staten med 10 834 kr. Av beloppet avser 6 365 kr arbete, 1 822 kr tidsspillan, 480 kr utlägg och 2 167 kr mervärdesskatt.

Dok.Id 226912

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2223 550 02 Jönköping	Hovrättsgränd 4	036-15 69 00 E-post: gota.hovratt@dom.se www.gotahovratt.se	036-15 65 36	måndag – fredag 08:00-16:00

Margareta Ljunggren får ersättning av staten med 11 348 kr. Av beloppet avser 6 800 kr arbete, 1 822 kr tidspillan, 457 kr utlägg och 2 269 kr mervärdesskatt.

Staten ska stå för kostnaden i hovrätten för försvararen och målsägandebiträdet.

YRKANDEN M.M. I HOVRÄTTEN

Bo Karlsson har yrkat att hovrätten ska frikänna honom eller, i andra hand, bedöma gärningen som annat brott och sänka straffet. Han har även yrkat att hovrätten ska avslå Johanna Bylanders yrkande om skadestånd eller, i andra hand, att hovrätten ska sänka skadeståndet.

Johanna Bylander har yrkat att hovrätten fullt ut ska tillerkänna henne den kränkingsersättning som hon yrkade vid tingsrätten.

Part har motsatt sig motpartens ändringsyrkande.

Åklagaren har förklarat att han redan i tingsrätten frånföll påståendet att brottet – vid fällande dom – är att anse som mindre grovt.

UTREDNINGEN I HOVRÄTTEN

Hovrätten har tagit del av samma muntliga bevisning som presenterades i tingsrätten. Förhören i tingsrätten med Johanna Bylander och Bo Karlsson har spelats upp med ljud och bild. Även den skriftliga bevisningen är i allt väsentligt densamma som i tingsrätten. Den aktuella filminspelningen har spelats upp även i hovrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL**Skuld**

Genom den filminspelning som presenterats i målet, vilken Bo Karlsson bekräftat är en egen inspelning som avser honom och målsäganden under angiven tid, är händelseförloppet enligt gärningsbeskrivningens andra stycke bevisat på sätt som tingsrätten redovisat (s. 12 i tingsrättens dom).

Bo Karlsson har utfört den sexuella handlingen, som även hovrätten finner är jämförlig med samlag, med Johanna Bylander när hon sov djupt. Hon har därmed befunnit sig i en särskilt utsatt situation enligt 6 kap. 1 § andra stycket brottsbalken.

Bo Karlsson har även i hovrätten invänt att Johanna Bylander tidigare lämnat sitt samtycke till fortsatt sexuell aktivitet i situationer där hon till följd av berusning och trötthet somnar vid deras sexuella samvaro.

Ett samtycke kan på olika sätt ha betydelse för den straffrättsliga bedömningen av en gärning. För sexualbrott har samtycket betydelse redan vid prövningen av om brottsförutsättningarna (rekvisiten) är uppfyllda och således utan tillämpning av 24 kap. 7 § brottsbalken. Den form av våldtäkt som påstås i målet förutsätter bl.a. att Bo Karlsson otillbörligt har utnyttjat att Johanna Bylander befunnit sig i en särskilt utsatt situation. Förekomsten av ett samtycke kan ha viss betydelse vid prövningen av om ett *otillbörligt utnyttjande* skett av målsägandens särskilt utsatta situation (jfr Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, 2 uppl., s. 232).

Ett lämnat samtycke saknar i regel relevans när det gäller våldtäkt av en person som befinner sig i en särskilt utsatt situation eftersom denne inte har kapacitet att samtycka till sexuella handlingar (jfr Berggren m.fl., Brottsbalken [1 januari 2016, Zeteo], kommentaren till 6 kap. 1 § och 24 kap. 7 §).

Fråga är om detsamma gäller för det slags samtycke som görs gällande i målet. Även om den person som lämnat sitt samtycke gjort det frivilligt och allvarligt menat måste den rättsliga betydelsen av ett sådant samtycke enligt hovrätten ifrågasättas. Detta med hänsyn till *dels* att ett giltigt samtycke måste finnas under hela tiden för gärningen, *dels* att ett så generellt samtycke inte kan anses ha lämnats med full insikt om relevanta förhållanden (jfr Asp, Sex och samtycke, 2010, s. 92 f). Ett giltigt samtycke ska när som helst kunna återkallas genom att den utsatte säger ifrån. För att samtyckets räckvidd och bestånd ska ha någon verklig innebörd bör det mot den bakgrunden som regel krävas att den samtyckande har möjlighet att återta sitt samtycke om detta överträds.

I detta fall har Johanna Bylander på grund av djup sömn inte haft någon möjlighet att återta ett eventuellt lämnat samtycke om hon hade önskat det. Det samtycke Bo Karlsson uppgett att han agerat med stöd av är mot den bakgrunden inte rättsligt relevant och kan inte medföra någon annan bedömning än att han utfört den sexuella handlingen genom att otillbörligt utnyttja Johanna Bylanders särskilt utsatta situation.

Utöver att ett samtycke under de omständigheter Bo Karlsson redogjort för inte medför frihet från straffansvar finner hovrätten också att det genom Johanna Bylanders uppgifter är motbevisat att något samtycke lämnats av henne. Hon har berättat sammanhängande och detaljerat utan egentliga överdrifter om de delar av händelsen som hon har minnesbilder från. Vidare har hon förklarat att det var filmens innehåll hon reagerade över, inte enbart att hon hade blivit filmad. Mot bakgrund av *dels* hur Johanna Bylander berättat om sitt agerande när hon upptäckte filmen, vilket stöds av Bo Karlssons uppgifter, *dels* att hon i sms-kontakt med honom i anslutning till brottsanmälan skrev ”jag tänker inte ljuga och säga att det är lugnt men kan vägra att prata då händer inget?” *samt dels* hennes förklaring till att brottsanmälan dröjde finner hovrätten att det saknas anledning att ifrågasätta hennes uppgifter om händelsen.

Sammanfattningsvis finner hovrätten att Bo Karlssons invändning om samtycke från Johanna Bylander är motbevisad. Därtill kan, under alla förhållanden, det påstådda samtycket med hänsyn till omständigheterna inte tillmätas straffrättslig betydelse. Genom den sexuella handlingen har Bo Karlsson alltså otillbörligt utnyttjat att Johanna Bylander befann sig i en särskilt utsatt situation. Han ska därför, som tingsrätten funnit, dömas för gärningen.

Rubricering och påföljd

I fråga om den rättsliga kvalificeringen finner hovrätten, av de skäl tingsrätten redovisat under avsnittet Rubricering m.m., att gärningen ska bedömas som våldtäkt och att brottet med hänsyn till omständigheterna inte är mindre grovt.

Hovrätten gör samma bedömning som tingsrätten i fråga om påföljd.

Skadestånd

Bo Karlsson har genom brottsligt angrepp på Johanna Bylanders frid utsatt henne för en allvarlig kränkning som motiverar skadestånd för kränkning.

Som tingsrätten angett bestäms kränkingsersättningen vid våldtäkt i regel till ett schablonbelopp om 100 000 kr. Johanna Bylander har som skäl för att ett högre belopp

ska dömas ut anförts att hänsyn bör tas till den oro som följer av att så integritetskänsligt material finns dokumenterat på film som enkelt kan få stor spridning via internet. Även med beaktande av detta anser dock hovrätten att omständigheterna inte är sådana att det finns skäl att döma ut ett högre belopp än vad tingsrätten har gjort.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 21 juli 2016.

I avgörandet har hovrättsråden Lennart Östblom och Anna Kramer, tf. hovrättsassessorn Timothy Danielsson (referent) samt nämndemännen Christer Lantz och Rolf Westmar deltagit.

Skiljaktig mening av Christer Lantz, se bilaga till anteckningarna från hovrättens huvudförhandling.

AVRÄKNINGSUNDERLAG finns i hovrättens akt.

EKSJÖ TINGSRÄTT

DOM

2015-11-04

meddelad i

Eksjö

Mål nr: B 1678-14**PARTER** (Antal tilltalade: 1)**Tilltalad**

BO Nils Lennart Karlsson, 19570322-2413

Espingsgatan 40

571 36 Nässjö

Offentlig försvarare:

Advokat Uno Karlsson

Vetlanda Advokatbyrå AB

Box 239

574 23 Vetlanda

Åklagare

Kammaråklagare Anders Brokelind

Åklagarmyndigheten

Åklagarkammaren i Jönköping

Box 73

551 12 Jönköping

Målsägande

Johanna Bylander

Kyrkogatan 48

571 78 Forserum

Målsägandebiträde:

Advokat Margareta Ljunggren

Advokatfirman Advis HB

Missionsgatan 2

573 33 Tranås

DOMSLUT**Brott som den tilltalade döms för**

Våldtäkt, 6 kap 1 § 2 st brottsbalken

2014-03-01 -- 2014-03-29

Påföljd m.m.

Fängelse 2 år

Postadress

Box 230

575 23 Eksjö

Besöksadress

Sofieholmogatan 7

Telefon

0381-384 00

E-post: eksjo.tingsratt@dom.se**Telefax**

0381-139 29

Expeditionstid

måndag - fredag

08:00-16:00

Skadestånd

Bo Karlsson ska utge skadestånd till Johanna Bylander med 115 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 29 mars 2014 till dess betalning sker.

Förverkande och beslag

Beslaget av en bärbar dator HP ska bestå till lagakraftvunnen dom föreligger i målet (Polisregion Öst, nr 2014-0600-BG4339-1)

Sekretess

Sekretessen enligt 35 kap 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för filminspelningen, aktbilaga 21, som visats vid rättens förhandling inom stängda dörrar, ska bestå i målet.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 500 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Uno Karlsson tillerkänns ersättning av allmänna medel med 7 562 kr. Av beloppet avser 5 870 kr arbete, 180 kr utlägg och 1 512 kr mervärdesskatt.
 2. Margareta Ljunggren tillerkänns ersättning av allmänna medel för arbete som målsägandebiträde med 23 221 kr. Av beloppet avser 15 298 kr arbete, 2 987 kr tidspillan, 292 kr utlägg och 4 644 kr mervärdesskatt.
 3. Kostnaden för försvaret och målsägandebiträdet ska stanna på staten.
-

Bakgrund

Bo Karlsson och Johanna Bylander har under ett par års tid haft ett förhållande som innefattat en sexuell relation och såvitt framkommit i målet framstår hon som omogen för sin ålder och hon har alkoholproblem. Bo Karlsson har någon gång i mars 2014 filmat när han onanerar mot Johanna Bylanders ansikte (mer om gärningen nedan). Han har fört över filmen till en dator. I mitten av april 2014, då de befann sig i Stockholm, kom Johanna Bylander att se filmen, vilket ledde till att den raderades från datorn men denna kom att hamna i målsägandens händer. En tid senare, sannolikt under sommaren samma år, lämnade Johanna Bylander datorn till sin mor, som senare, under hösten 2014, lämnade datorn till polisen. Tekniker vid polisen lyckades att återskapa filmen. Filmen (sekretessbelagd) har åberopats som bevismaterial i målet och förevisats rätten vid huvudförhandlingen.

Yrkanden m.m.

Åklagaren har, med åberopande av bestämmelserna i 6 kap. 1 § 2 st. och 3 st. brottsbalken, yrkat ansvar för *våldtäkt* enligt följande gärningsbeskrivning.

Bo Karlsson har någon gång mellan den 1-29 mars 2014 på Espingsgatan i Nässjö genomfört en sexuell handling som är jämförlig med samlag med Johanna Bylander. Därvid har Bo Karlsson otillbörligt utnyttjat att Johanna Bylander på grund av sömn och berusning befunnit sig i en särskild utsatt situation.

Den sexuella handlingen har bestått i att Bo Karlsson onanerat på ett sådant sätt att hans penis vidrört målsägandens mun och ansikte. Han har därefter fått utlösning i Johanna Bylanders ansikte och sedan tryckt in sin sperma i hennes mun.

Åklagaren har även framställt yrkande om s.k. bevisbeslag rörande den dator på vilken den i målet aktuella filmen kunnat återskapas (se tingsrättens aktbilaga 6).

Målsäganden Johanna Bylander har yrkat skadestånd med 140 000 kr, varav 125 000 kr avser kränkning och 15 000 kr sveda och värk, jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från den 29 mars 2014 tills betalning sker.

Bo Karlsson har förnekat brott. Han har vidgått att han utfört den sexuella handling som framgår av gärningsbeskrivningens andra stycke. Han har även vidgått att det skett inom den tidsram som åklagaren angett. Han har bestritt skadeståndsyorkandet och inte vitsordat något belopp som skäligt men väl sättet för beräkning av ränta. Hans närmare inställning framgår av förhöret med honom (se nedan). Han har ingen erinran mot yrkandet om bevisbeslag.

Muntlig bevisning

Johanna Bylander

Det hände innan den 14 april. Den 14 april satt hon på ett hotell i Stockholm. Hon skulle göra sin läxa och gick in på Bos dator. Hon blev rädd när hon såg filmen. Hon sov. Det var i hans säng. Hon har känt honom jättelänge och trodde aldrig att han skulle göra en sådan sak. Hon kände sig kränkt och ledsen eftersom hon tycker det är äckligt. Hela filmen tycker hon är äcklig, speciellt när han kletar in det i munnen. Alltså det han gör.

När hon upptäckte filmen tror hon att det första hon gjorde var att gå till Systembolaget. Hon ringde sin syster från hotellrummet och berättade vad som hänt. Systemern sa att hon skulle ta datorn och sätta sig i en taxi ner till stationen. Hon mötte Bo i trappan när hon pratade med sin syster. Hon sa inte att hon hade hittat filmen. Hon var rädd och hade datorn i sin väska. Hon kom till stationen. Han fortsatte ringa hela tiden. Stationen i Stockholm är jättestor. Hon tyckte det var svårt att hitta var bussarna gick. Så fortsatte Bo ringa. Hon svarade till slut. Då sa hon att

hon hittat filmen. Han sa att han förstod det eller misstänkte det. Han förstod att hon hittat filmen och att det var därför hon dragit. Hon fick sova på hotellet. Han skulle inte röra datorn och hon fick sova med kläderna på. Han erbjöd henne sedan att hon fick förstöra den. Men hon ville behålla datorn så det inte går att återskapa den. Hon låtsades att hon hade lagt den i bilen. På morgon hade han tagit datorn och åkt iväg och raderat filmen. Han sa inte att han raderat den men sa att han hade datorn. Hon fick tillbaka datorn. Det fanns några filmsnuttar som var kanske fem sekunder. Hon hade datorn hemma till hon gav den till mamma. Hon berättade inte för sin mamma när hon kom hem, men senare gjorde hon det. Hon minns inte när hon lämnade datorn till sin mamma. Hon skulle gissa att det var på våren där någon gång. Hon tror att hon berättade för sin mamma innan hon överlämnade datorn.

Hon och Bo hade en sexuell relation. Hon var skriven hos sin mamma. Hon var mycket hos honom. Hon förstår inte vad försvararen menade med en valp. Hennes mamma hade datorn för att Bo inte skulle få tag på den. Hon har sugit av Bo. Det har hänt mer än en gång. Han vet att hon inte tycker om det. Hon har ställt upp för honom. Hon står inte ut med tjetet. Om han gör något för henne tycker han att hon bör ställa upp tillbaka. Det kan vara att han betalat en räkning eller köpt sprit till henne. Hon dricker nästan jämt när hon är hos Bo. Det blir så. Hon tror inte att hon haft oralsex när hon varit nykter. Han vet att hon tycker att det är jätteäckligt. Hon vet inte hur ofta de haft oralsex. De är inte alltid oralsex när de har sex. Hon blir påverkad när hon dricker mycket alkohol när hon är tillsammans med honom. Hon har inte alltid full koll. Hon har en tendens att däcka av. Alkoholen var anledningen till att hon somnade, och kanske var hon lite trött med. De har haft vanligt sex när hon varit nykter. Han vet det eftersom de pratat om det och annars behöver han väl inte muta henne. Dessutom har det hänt att hon har spytt.

Han har spelat in en film tidigare. Det var exakt samma sak fast vid underlivet. Hon blev chockad. Hon minns inte hans ursäkter. Han bad om ursäkt och det skulle inte hända igen.

Det var hennes mamma som lämnade in datorn till polisen. Det var inte direkt vad hon ville. Hon ville inte att någon skulle se filmen överhuvudtaget. Det går ju inte göra någonting ogjort. Hon tycker att han får stå för det. Han har pratat med henne om det efter att filmen var inlämnad. Han tyckte inte att hon skulle medverka överhuvudtaget. Han tyckte inte att hon skulle medverka när polisen kom och ställde frågor. *(Under förhöret ställer åklagaren frågor om sms-konversation mellan parterna, viken framgår av s. 48ff i förundersökningsprotokollet.)*

Den första filmen handlade om att Bo onanerade över hennes underliv. Det var först senare under kvällen han bad om ursäkt. Han sa att han inte skulle göra om den här händelsen på något sätt. Därför gör den andra filmen ännu ondare. Hon litade på honom. Hon vet inte hur man ska förklara det. Det trodde hon aldrig skulle hända. Hon har haft självmordstankar ibland. Vet inte hur man ska förklara det, hon mådde bara dåligt. Det känns som att han är den som bestämmer i deras förhållande. Hon hade bara Bo. Hon hade inga kompisar kvar. Hon har mest haft killkompisar. Det tyckte inte Bo var okej.

Hon vet inte varför hon umgås med Bo. Hon älskade väl honom. Hon vet inte om hon skulle kalla det att de är ihop. Angående händelsen i Ronneby (den första filmen) var det som chockade henne att hon låg och sov. Hon tycker det är kränkande bara. Det var hela händelsen.

Hon minns inte hur lång tid det tog innan hon lämnade filmen till sin mamma. Hon förstår inte vad försvaren menar om att hon skulle bli arg angående en valp. Om det var den gången Bo släppte ut valpen så vet hon vad han menar. Hennes mamma

blev inte arg på henne utan på Bo. Hon trycker att hon har ganska bra minne när hon dricker alkohol. Det händer inte att hon får extrema minnesluckor. Hon kan ju inte minnas exakt allting. Hon tycker att hon har väldigt bra minne när hon dricker alkohol. Hennes mamma visste om att hon och Bo hade en relation rätt länge. Hennes mamma tyckte att Bo hjärntvättade henne. Hennes mamma var inte arg för att hon umgicks med Bo men tycket att hon behövde hjälp för att han hjärntvättade henne. Hon tyckte att han körde över henne. Bo var den första hon fick besök av när hon låg på psyket, han kom med sprit. Bo var med henne och satt bredvid henne på en rättegång i februari. De bodde på hotell tillsammans i söndags kväll i Jönköping.

Bo Karlsson

Han och Johans har haft ett förhållande och de har haft sex regelbundet. De hade haft sex den kvällen. Innan har hon sagt att det är okej om han försätter om hon somnar. Hon hade inte sagt att han fick filma. Han gör det som vi ser på filmen. Han hade inte en tanke på att hon skulle ta det såhär. Sedan är det såhär att hennes sexliv har ju inte varit så stort. Hon bad honom, han är musiker, han är t.o.m. lite kändis i Nässjö. Hon ville lära sig. Hon ville att han skulle lära henne hur man har sex.

Datorn stod hemma hos honom. Johanna hade tillgång till den när som helst. I Stockholm åkte han och jobbade. Sedan kom han hem. Hon stod och pratade med sin syster. Sedan kom hon med en väska. Hon sa att hon ska prata med sin syster. Han gick upp på hotellrummet. Det här är ju konstigt tänkte han. Han brukar leta efter sprit som vanligt när det är något fel. Han hittade en flaska Absolut under sängen, urdrucken. Datorn är borta. Han ringer och ringer och ringer. Hon säger att hon är på Centralen. Hon säger att hon ska åka hem. Han säger att kan de inte träffas och prata om det. Johanna hade druckit mycket sprit. Han åker han till Centralen och hämtar upp henne i sin bil. De pratar och han försöker förklara för henne sin situation och vad som har hänt. Hon lugnar ner sig. Hon säger att hon vill

åka hem. De var och försökte hitta en buss eller ett tåg men det var stängt. Han säger att ska du följa med till hotellet så de kan sätta sig ner och prata om det här. Då har hon låst in datorn i ett fack. De går och hämtar datorn. De åker hem till hotellet och pratar. Han ber om ursäkt för det som har hänt. När han vaknar på morgonen så känner han något hårt i sängen och då har hon lagt datorn i vid fötterna. Hon sa att den ligger i bilen men bara så du vet så har jag skickat en kopia på sms till sin syster. Han tar datorn tar med sig den och tänker hur ska jag övertyga Johanna om att den aldrig kommer att finnas mer. Då tänker han att han lägger den under en grävmaskin och tar kort på den men sedan tänker han att hon kanske inte tror på honom.

Att han filmade var väl ett infall. Det är väl så vi killar är. Han brydde sig inte om filmen. När man tar in bilder i datorn så kommer alla bilder in, eller filmer. Om han hämtar en bild så kommer allt. Han visste att alla filmer hamnar där. Det är sådant som händer. Han förde inte över bara den. Eftersom Johanna hade tillgång till datorn men inte iPhonen är det säkrare att ha den i iPhonen. Han visade inte Johanna filmen. Han tänkte inte på det ens. Hade hon ställt frågan som hon ställt innan, har du filmat mig så hade han visat den. Det har inget med makt att göra det här. Folk tittar på porrfilmer, de tittar på bilder. Han blir inte sexuellt upphetsad av att titta på filmen. Johanna och han hade ett förhållande och han älskade henne, då vill man ha kvar något. Hon har inte gett samtycke till att han filmat. Hon har inte heller sagt att han inte fick. Att han filmade var inte okej. Han tycker inte att det är något brott. De var ett par. Jämlikt vet han inte. Det är såhär; för Johanna var oerfaren på allt. Hon är ung, hade inga pengar hon hade ingenting på den tiden. Han betalade hellre åt henne i så fall. När de går ut så betalar han bara för han vill hålla koll på hur mycket hon dricker för han har varit med om så många gånger där hon har gått över sin gräns. Hon har somnat när de haft sex. Han frågade inte. Såhär är det, när Johanna har varit ute eller festat kommer hon ofta inte ihåg. Hon frågar om de hade sex, han säger nej för du somnade igår. Hon har gett honom tillstånd men

han har aldrig utnyttjat det. När man ligger med någon som man älskar så vill man att den ska besvara. Hon sa till honom att det är pinsamt men du vet att om jag somnar så får du fortsätta. Han gjorde det en gång, den här gången. Det är enda gången. Han tycker inte att det är lämpligt. Man får ju inte rätt känsla om ens partner somnar. Att han hade sex med henne den här gången var för att hon sagt såhär. De hade haft sex men hon somnade och då fortsatte han. Det har hänt tidigare att de haft sex och hon somnat och han har avbrutit. Det hade hänt att hon smetat in sig med hans sperma. Det är inte att han inte kan behärska sig. Han har haft tillstånd att ha sex med henne när hon sover men har aldrig utnyttjat det. Han kan inte förklara varför han gjorde det den här gången. Då tyckte han att det var okej. Hade han vetat att han skulle sitta i en rättegång hade han överhuvudtaget inte träffat Johanna. Det är inte en tjej han raggat upp. Han lär henne inte om sex om hon sover.

Filmen hade ett visst sexuellt syfte. De har oralsex. Hon har inte sagt till honom i varje fall. Det är hennes förslag ibland, hans förslag ibland. Det har hänt många gånger att han har sprutat i ansiktet på henne och hon har tagit tag i hans penis och smort in det själv. Det är det han menar med att det hade kunnat sluta likadant om hon hade varit vaken.

Vid ett tillfälle blev Johannas mor arg på Johanna med anledning av en bortsprungen valp.

De var ett par i vart fall fram till igår. De har umgåtts ända sedan detta hände. Hon sover över ett par gånger i veckan. Det var igår de träffades senast. Det sista Johanna sa var att jag hoppas att du inte kommer att sitta och ljuga i rätten.

Kort rättslig bakgrund

För att förstå tingsrättens överväganden är det nödvändigt att kort redovisa bestämmelserna om våldtäkt i 6 kap. 1 § brottsbalken. Redovisningen, utöver lagtext, är huvudsakligen hämtad från Brottsbalkskommentaren, Internetupplagan.

Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning, tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två år och högst sex år (6 kap. 1 § 1 st. brottsbalken). Enligt tidigare lydelse av den aktuella bestämmelsen skulle den sexuella handlingen bedömas utifrån kränkningens art och omständigheterna i övrigt. Med ändringen av denna formulering avses att ytterligare markera kränkningens betydelse för avgränsningen av våldtäktsbestämmelsen, inte den sexuella handlingens tekniska karaktär.

För ansvar för våldtäkt krävs dock inte vare sig våld, hot eller tvång, utan våldtäktsbrottet kan begås även av den som med en person som genomför ett samlag eller en sexuell handling (som nyss sagts) som är jämförlig med samlag, genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetslöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation (6 kap. 1 § 2 st. samma lag). Karaktäristiskt för en sådan situation är att offret saknar, eller i vart fall har klart begränsade möjligheter att freda sin sexuella integritet. Av kravet på att utnyttjandet ska vara otillbörligt följer att givetvis även den som t.ex. är psykiskt störd har rätt till ett sexualliv och ska kunna ha samlag utan att parterna gör sig skyldig till brott. Straffbestämmelsen ska skydda den som befinner sig i en särskilt utsatt situation och till följd av denna inte kan värna sin sexuella integritet. Sexuella handlingar som inte innebär ett angrepp på den sexuella integriteten är inte otillbörliga.

Är ett brott som avses ovan med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år (6 kap. 1 § 3 st. samma lag). Vid bedömningen av svårhetsgraden ska hänsyn tas till samtliga omständigheter vid brottet. Den lindrigare straffskalan är avsedd att tillämpas endast i undantagsfall där omständigheterna klart avviker från vad som normalt är fallet vid denna brottstyp. Högsta domstolen har i ett rättsfall (NJA 2008 s. 482) där en man stuckit in sina fingrar i kvinnans underliv medan hon sov, bedömt att eftersom händelseförloppet var kortvarigt och gärningsmannen drog ut fingrarna när offret vaknat och klargjort att hon inte var intresserad av sexuell samvaro, brottet var mindre grovt.

För att samlag ska anses föreligga är det tillräckligt att en mans och en kvinnas könsdelar kommit i beröring med varandra. Det krävs inte att något inträngande eller någon sädesutgjutning ägt rum.

För att andra sexuella handlingar ska jämföras med samlag, krävs att handlingen med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag. Hit hör s.k. anala och orala samlag. Att föra in något, föremål eller fingrar, i anus eller vagina kan vara tillräckligt. Orala samlag omfattas oavsett om det är fråga om ett heterosexuellt eller homosexuellt övergrepp. Även införande av tunga i vagina rubriceras som ett oralt samlag. Oralsex utfört på en kvinnas underliv kan således bedömas som våldtäkt, utan att något manligt könsorgan är inblandat. Exempel på en annan sexuell handling, som i de flesta fall inte anses jämförlig med våldtäkt, är enligt förarbetena, att gärningsmannen förmår offret att masturbera åt honom eller att gärningsmannen onanerar på offret.

Kännetecknande för en sexuell handling är att den typiskt sett syftar till att väcka eller tillfredsställa gärningsmannens egen eller offrets sexuella drift. Det behöver inte handla om några perversjoner. En någorlunda varaktig fysisk beröring, antingen av den andres könsorgan eller av den andras kropp med det egna könsorganet räknas som en sexuell handling. Begreppet sexuell handling avser emellertid även sådana handlingar som inte innefattar en sådan varaktig fysisk beröring.

Exempelvis föreligger en sexuell handling när offret tvingas att onanera på sig själv. Det krävs enligt förarbetena att handlingen har en påtaglig sexuell prägel och är ägnad att tydligt kränka offrets sexuella integritet.

Enligt 24 kap. 7 § brottsbalken utgör en gärning som någon begår med samtycke från den mot vilken den riktas, brott endast om gärningen med hänsyn till den skada, kränkning eller fara som den medför, dess syfte och övriga omständigheter, är oförsvarlig.

Tingsrättens överväganden

Den brottsliga gärningen

Det råder i målet ingen tvist om vad som rent faktiskt har hänt; händelsen har filmats av den tilltalade med en mobiltelefon och filmen har åberopats som bevisning i målet. Den sexuella handling som Bo Karlsson utfört på Johanna Bylander är den följande. Medan hon sov tungt, onanerade han med penis vid hennes ansikte och samtidigt, inledningsvis, berörde han med sin penis hennes mun, varefter han fortsatt berörde och gnuggade sin penis mot hennes ansikte. Han fick sedan utlösning på hennes ansikte varefter han, under en inte alltför kort stund, med sitt finger förde sperma till hennes läppar och in i hennes mun.

Vad Bo Karlsson gjort uppfyller rent objektivt rekvisiten för våldtäkt. Han har dock invänt att han hade samtycke till att göra det; enligt honom var det vanligt förekommande att Johanna Bylander somnade under sexualakten och eftersom hon tyckte detta var pinsamt, hade hon sagt att om det hände igen fick han fortsätta ha sex med henne, dvs. även om hon somnat.

Tingsrätten har först, innan det är aktuellt att överfråga frågan om åklagaren förmått motbevisa påståendet om samtycke, att pröva frågan om det överhuvudtaget är möjligt att samtycka till att bli våldtagen (eller liknande sexualbrott).

När det gäller liv och hälsa gäller att var och i princip äger bestämma över sig själv. Enligt bestämmelsen i 24 kap. 7 § brottsbalken, som redovisas ovan, utgör en gärning som någon begår med samtycke från den mot vilken den riktas, brott endast om gärningen med hänsyn till den skada, kränkning eller fara som den medför, dess syfte och övriga omständigheter, är oförsvarlig. I doktrinen uttalas att sexualbrotten är så konstruerade att en tillämpning av nämnd bestämmelse inte blir aktuell vid sexualbrott (Asp m.fl., Kriminalrättens grunder, 2 uppl., s. 232). Uttalanden är inte helt enkelt att förstå. Möjligen avses att bestämmelserna i brottsbalkens sjätte kapitel innehåller andra rekvisit som gör bestämmelsen i 24 kap. 7 § brottsbalken överflödig. De (Asp m.fl) skriver samtidigt att samtycke ibland är relevant men ibland irrelevant, och att det genomgående är fråga om tolkning av brottsbeskrivningarna samt att förekomsten av samtycke kan ha viss betydelse bl.a. för huruvida en gärning innefattar ett otillbörligt utnyttjande av en särskilt utsatt situation.

Tillämpningen av bestämmelsen om samtycke i 24 kap. 7 § brottsbalken är särskilt besvärlig när det gäller just sexualbrott, eftersom det hos vissa förekommer inslag

av tvång och våld, utan att detta betraktas som brottsliga gärningar. Även om det saknas vägledande praxis på området är det dock klart att man, inom ramen för en sexualakt, inte kan lämna ett ansvarsbefriande samtycke till någon större mängd tvång eller våld, och att straffrättsligt ansvar alltså kan aktualiseras vid överskridande av denna gräns. En jämförelse kan göras med samtycke i en misshandelssituation (se Brottbalkskommentaren till bestämmelsen i 24 kap. 7 §). Ett samtycke i denna situation, anses kunna befria från ansvar men endast för det fall det är fråga om relativt ringa smärta och övergående skador (se t.ex. NJA 1993 s. 553, NJA 1899 s. 106, och NJA 1999 s. 460, samt Asp m.fl., s. 234).

Våldtäkt av en person som inte är vid medvetande eller som av annat skäl befinner sig i ett hjälplöst tillstånd (se ovan och bestämmelsen i 6 kap. 1 § 2 st. brottbalken), blir inte tillåtet för att målsäganden samtycker, just eftersom denne befinner sig i ett hjälplöst tillstånd och kriminaliseringen avser att skydda en person som befinner sig i ett sådant tillstånd (se nämnd kommentar till 24 kap. 7 § brottbalken). Något annat vore orimligt eftersom en person som är medvetlös eller befinner sig i ett hjälplöst tillstånd, inte har någon kontroll över att agerandet håller sig inom ramen för samtycket. En förutsättning för att ett samtycke ska få straffrättslig betydelse är alltså att den som samtyckt kan kontrollera att samtycket följs. Det kan, även här, göras en jämförelse med den situationen att två personer bestämt sig för att slåss. I slagsmålssituationen har de deltagande möjlighet att kontrollera vad som händer och att dra sig ur slagsmålet om gränsen för samtycket överskrids.

Rubricering m.m.

Bo Karlsson har gjort gällande att den omständigheten att han filmat gärningen inte får beaktas som en försvärande omständighet, eftersom den inte nämns i åklagarens gärningsbeskrivning. Även om omständigheten inte framgår av gärningsbeskrivningen har omständigheten tagits upp av åklagaren vid huvudförhandlingen. Bo Karlsson har alltså haft fullgoda möjligheter att bemöta påståendet om

omständigheten som läggs honom till last. Det finns därmed inget som hindrar att omständigheten beaktas (se Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2003 s. 486, se även bl.a. Nordh, Processens ram i brottmål, 3 uppl.).

Genom utredningen i målet är visat att Bo Karlsson betett sig på sätt som framgår av gärningsbeskrivningen. Gärningen är inte att betrakta som samlag men som annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag. I målet är utrett att målsäganden varit medvetlös under händelseförloppet. Av åberopad film framgår, som nyss nämdes, att målsäganden inte reagerade på den tilltalades göranden, trots att han berörde hennes mun och förde in sperma mellan hennes läppar. Det är tydligt att hon sov tungt. Detta berodde sannolikt på, vilket både Johanna Bylander och Bo Karlsson berättat om, att hon ”däcker” när hon är trött och mycket berusad. Detta har Bo Karlsson varit väl medveten om och otillbörligt utnyttjat.

Nästa fråga är hur brottet bör rubriceras. Att en man onanerar och får utlösning på offrets kropp (utan tillkommande försvårande omständigheter), innebär sannolikt att brottet inte är att rubricera som våldtäkt utan som annat mindre allvarligt sexualbrott. I det aktuella fallet tillkommer dock flera, från kränkningssynpunkt, försvårande moment, som innebär att det inte är fråga om något mindre allvarligt brott än våldtäkt.

Förutom att Bo Karlsson onanerat på Johanna Bylander har han inledningsvis med sin penis berört hennes mun, och han har sedan berört hennes ansikte med sin penis och han har, framförallt, därefter med sitt finger, under en inte helt kort stund, från målsägandens ansikte fört sperma till hennes läppar och in i hennes mun. Till detta kommer att Bo Karlsson filmat gärningen (och filmen har senare setts av

målsäganden). Detta agerande innebär att kränkningen av målsägandens integritet, är mycket stor. Den gärning som Bo Karlsson gjort sig skyldig till är, sett från kränkningssynpunkt, inte mindre allvarlig än om han t.ex. fört in sin penis en liten bit i målsägandens mun eller vagina. Den kränkning som den aktuella handlingen innebär är så allvarlig att gärningen är att betrakta som våldtäkt av normalgraden. Det är således inte fråga om ett undantagsfall där omständigheterna klart avviker från vad som normalt är fallet vid denna brottstyp (se 6 kap. 1 § 3 st. brottsbalken, jfr NJA 2008 s. 482).

Bo Karlsson ska alltså dömas för våldtäkt enligt bestämmelsen i 6 kap. 1 § 2 st. brottsbalken.

Påföljd

Minimistraffet för våldtäkt av normalgraden är fängelse i två år. Det aktuella brottet har ett straffvärde som ligger på denna nivå. Med hänsyn till det höga straffvärdet är annan påföljd än fängelse utesluten.

Skadestånd

Det brott som Bo Karlsson utsatt Johanna Bylander för har inneburit en mycket allvarlig kränkning av hennes integritet. Vid våldtäkt bestäms kränkningssersättningen enligt schablon till 100 000 kr. Det är inte visat att kränkningen i detta fall är större. Yrkad ersättning för sveda och värk (psykiskt lidande) är skälig. Johanna Bylanders skadeståndsyrkande ska bifallas i enlighet med vad som nu sagts.

Frågan om häktning

Är för brott inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, ska häktning ske, om det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas (24 kap. 1 § 2 st. rättegångsbalken). För att häktning ska ske krävs enligt bestämmelsen i paragrafens

första stycke att det föreligger kollusions-, recidiv- eller flyktfara. Med beaktande av att det gått ett och ett halvt år sedan händelsen, att händelsen polisanmälades i november 2014, samt att den tilltalade och målsäganden fortsatt sin relation och att huvudförhandling nu hållits, ser tingsrätten inte skäl att nu besluta om häktning.

Övriga frågor

Det särskilda yrkandet är lagligen grundat och ska bifallas.

Sekretessen beträffande filmen av den brottsliga gärningen bör bestå. När det gäller uppgifter som parterna lämnat under förundersökningen och i förhör vid tingsrätten, har dessa uppgifter betydelse för prövningen av åtalet och av den tilltalades invändning. Det är därför inte möjligt att bibehålla sekretessen i dessa delar.

Då den tilltalade döms för brott som har fängelse i straffskalan ska han betala en avgift till Brottsofferfonden.

Margareta Ljunggren och Uno Karlsson ska ersättas för arbete m.m. enligt respektive begäran, som bedöms skälig. Dessa kostnader ska med beaktande av fängelsestraffets längd, stanna på staten.

Hur man överklagar; se bilaga

Skrift med överklagande ska ställas till Göta hovrätt men ges in till tingsrätten senast den 25 november 2015.

EKSJÖ TINGSRÄTT

DOM
2015-11-04

B 1678-14

På tingsrättens vägnar

Ulf Ljungdahl

I avgörandet har deltagit rådmannen Ulf Ljungdahl och nämnd. Rättens ledamöter är överens.

Avräkningsunderlag; se nästa sida

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelseid 19570322-2413	Datum för dom/beslut 2015-11-04
Efternamn Karlsson	Förnamn BO Nils Lennart

Ovan angiven person har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad som anhållen, häktad eller på något annat sådant sätt som avses i 19 a § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. eller 10 a § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård under nedan angivna tider.

Frihetsberövad**Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet**

2014-11-21	2014-11-24
------------	------------

Särskild anteckning

- Kriminalvården har lämnat domstolen en underrättelse om att det finns uppgifter hos Kriminalvården som är av betydelse för avräkning (8 § förordningen (1974:286) om beräkning av strafftid m.m.).

Särskild upplysning till Kriminalvården m.fl. myndigheter

- Det finns tidigare meddelad dom, beslut eller avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen (1970:60) som innehåller uppgift om frihetsberövande som har betydelse för avräkning (3 § 4 förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

Underskrift

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I BROTTMÅL

Den som vill överklaga tingsrättens dom, eller ett i domen intaget beslut, ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till tingsrätten.** Överklagandet prövas av den hovrätt som finns angiven i slutet av domen.

Överklagandet ska ha kommit in till tingsrätten **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till tingsrätten och det måste ha kommit in till tingsrätten **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

Samma regler som för part gäller för den som inte är part eller intervenient och som vill överklaga ett **i domen intaget beslut** som angår honom eller henne. I fråga om sådant beslut finns dock inte någon möjlighet till anslutningsöverklagande.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i hovrätten fordras i vissa fall att **prövningstillstånd** meddelas. Hovrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,

3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd krävs och sådant inte meddelas står tingsrättens avgörande fast. Det är därför viktigt att det, i de fall prövningstillstånd krävs, klart och tydligt framgår av överklagandet till hovrätten varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

I vilka fall krävs prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en tingsrätts dom om den tilltalade

1. inte dömts till annan påföljd än böter, eller
2. frikänts från ansvar och brottet inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Enskilt anspråk (skadeståndstalan)

För att hovrätten ska pröva en skadeståndstalan krävs prövningstillstånd. Från denna regel gäller följande undantag:

Överklagas domen även i brottmålsdelen och avser överklagandet frågan om den tilltalade ska dömas till ansvar för en gärning krävs inte prövningstillstånd för ett till denna gärning kopplat enskilt anspråk i de fall

1. det enligt ovanstående regler inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen, eller
2. prövningstillstånd i brottmålsdelen meddelas av hovrätten.

Beslut i övriga frågor

Krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen krävs även prövningstillstånd vid beslut som endast får överklagas i samband med överklagande av domen.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av tingsrättens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av tingsrättens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis, samt

6. om prövningstillstånd behövs, de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att målsäganden eller den tilltalade ska infinna sig personligen vid huvudförhandlingen i hovrätten. Är den tilltalade anhållen eller häktad, ska det anges.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Ytterligare upplysningar lämnas av tingsrätten. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Om ni tidigare informerats om att förenklad delgivning kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Skiljaktig mening i hovrätten

Christer Lantz är skiljaktig och anför följande.

Bo Karlssons invändning om att Johanna Bylander lämnat honom ett samtycke till den aktuella gärningen är inte motbevisad. Mot den bakgrunden, och med hänsyn till att det under parternas långvariga relation förekommit likartade sexuella handlingar när Johanna Bylander varit vaken, kan samtycket inte fränkännas rättslig betydelse. Under sådana förhållanden kan Bo Karlsson inte anses ha genomfört den sexuella handlingen genom något otillbörligt utnyttjande av att Johanna Bylander sov djupt.

Överröstad i denna del är jag i övrigt ense med majoriteten.

GÖTA HOVRÄTT
Avdelning 2
Rotel 22

AVRÄKNINGSUNDERLAG
2016-06-23
Jönköping

Aktbilaga 26
Mål nr B 3382-15

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelsetid 570322-2413	Datum för dom/beslut 2016-06-23
Efternamn Karlsson	Förnamn BO Nils Lennart

Ovan angiven person har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad som anhållen, häktad eller på något annat sådant sätt som avses i 19 a § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. eller 10 a § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård under nedan angivna tider.

Frihetsberövad

Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet

Datum 2014-11-21	Datum 2014-11-24
---------------------	---------------------

Särskild anteckning

- Kriminalvården har lämnat domstolen en underrättelse om att det finns uppgifter hos Kriminalvården som är av betydelse för avräkning (8 § förordningen (1974:286) om beräkning av strafftid m.m.).

Särskild upplysning till Kriminalvården m.fl. myndigheter

- Det finns tidigare meddelad dom, beslut eller avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen (1970:60) som innehåller uppgift om frihetsberövande som har betydelse för avräkning (3 § 4 förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

.....
Timothy Danielsson

Dok.Id 231538

Postadress Box 2223 550 02 Jönköping	Besöksadress Hovrättsgränd 4	Telefon 036-15 69 00 E-post: gota.hovratt@dom.se www.gotahovratt.se	Telefax 036-15 65 36	Expeditionstid måndag – fredag 08:00-16:00
---	--	--	--------------------------------	---

ANVISNINGAR FÖR ÖVERKLAGANDE

Den som vill överklaga ska göra detta skriftligen.

Överklagandet ställs till Högsta domstolen men ska inlämnas eller insändas till hovrätten. Skrivelsen ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges under rubriken "Hur man överklagar". Någon tidsgräns gäller dock inte för beslut om häktning, kvarhållande i häkte, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud.

Beslutet om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnader, ersättningsbeslut i övrigt samt beslut om avräkning av tiden för frihetsberövande får överklagas utan att man klagat på domen i övrigt.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Kravet på prövningstillstånd gäller dock inte när Justitiekanslern eller någon av Riksdagens ombudsmän överklagar i ett mål där allmänt åtal förs.

Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen; eller
2. det finns synnerliga skäl till en prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd meddelas i ett av två eller flera likartade mål, som samtidigt föreligger för bedömning, kan prövningstillstånd meddelas även i övriga mål.

I överklagandet till Högsta domstolen ska följande uppgifter lämnas

1. klagandens namn, postadress och telefonnummer,
2. den dom eller det beslut som överklagas (dagen för hovrättens avgörande och hovrättens målnummer),
3. den ändring som yrkas i hovrättens avgörande,
4. grunderna för överklagandet med uppgift om i vilket avseende hovrättens skäl enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de omständigheter som åberopas för att prövningstillstånd ska meddelas, när sådant tillstånd krävs och
6. de bevis som åberopas med uppgift om vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen bör vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller klagandens ombud.